

gratiæ, vel non probant quoad salutem gloriæ. Denique simile argumentum sumitur ex alio principio, quo illi auctores utuntur, quod *extra Ecclesiam non est salus*: nam illud est verum etiam de salute gratiæ, et remissione peccatorum, ut aperte docet Bonifacius VIII, in dicta Extravagante *Unam sanctam*; ergo non loquuntur illi auctores consequenter, nec ex vi auctoritatis major necessitas fidei ad gloriam, quam ad gratiam postulatur.

15. *Secunda ratio.* — Secundo principaliter probatur assertio, quia gratia dat jus ad gloriam; ergo post comparatam gratiam, nihil aliud per se est necessarium ad gloriam, nisi ut gratia illa non amittatur, seu ut conservetur; potest autem, qui justificatus est sine fide explicita, conservare gratiam usque ad mortem, cum eadem fide, et sine novo augmento ejus; ergo consequetur gloriam; non est ergo major necessitas. Probatur minor, nimirum posse conservare illam gratiam (cætera enim clara sunt), primo quia est generalis regula tradita a Concilio Tridentino, quod justus potest servare mandata, et perseverare in justitia, si velit; ergo idem dicendum est de illo justo. Secundo, quia fieri potest ut post justificationem talis hominis, tempus usque ad mortem sit brevissimum; vel quia in periculosa ægritudine justificatus est, vel quia statim post justificationem fortuito casu subito mors ei accidit, vel quia in perpetuam amentiam incidit: qui omnes casus valde contingentes sunt; ergo in illis facile durare potest gratia usque ad mortem cum sola illa fide.

16. *Respondent adversarii.* — *Refelluntur.* — *Confirmatur.* — Respondent Deum ex lege sua non permissurum ut id eveniat, ne contingat hominem illum salvari sine fide explicita. Sed profecto hæc est quædam petitio principii, et sine fundamento vel promissione fingitur miraculosa vel valde extraordinaria providentia. Et confirmatur maxime hæc ratio, quia in Scriptura magis expresse dicitur necessarius baptismus ad ingressum gloriæ, quam fides Christi explicita, Joan. 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, etc., et nihilominus, quia potest homo justificari sine baptismo in re, et possunt multi casus accidere, in quibus homo sic justificatus non possit in re ipsa baptizari, certissimum est, posse hominem aliquando consequi ultimam salutem sine baptismo in re. Neque potest aliquis cum probabilitate dicere, Deum non permissurum ut talis homo sine baptismo in re moriatur, etiamsi possit per miraculosam et extraordi-

nariam providentiam illum in vita conservare donec baptizetur; est enim hoc contra communem sensum Ecclesiæ, et contra experientiam; alias omnes catechumeni qui moriuntur ante baptismum in re susceptum, non consequerentur gloriam, quod esset erroneum dicere; ergo eodem modo philosophandum est de fide explicita, præsertim supponendo quod non sit in re necessaria ad justificationem. Probatur consequentia, quia licet interior fides explicita Christi et baptismus differant, sicut actus interior et exterior, nihilominus hæc differentia in ordine ad necessitatem materialis est, nam formaliter utraque est necessitas positiva (ut sic dicam,) seu ex institutione, et non ex intrinseca ratione justificationis, et alioquin eisdem verbis in Scriptura exprimitur; ergo ab una ad alteram opinionem fit argumentum. Quod tandem confirmari potest constituendo eventum in quo, catechumenus instructus in fide Dei et Ecclesiæ in communi, et nondum habens expressam notitiam Christi, incidat in mortis periculum cum impedimento usus rationis; nam ille tunc potest et debet baptizari, et baptizatus potest statim mori; ergo perveniet statim ad beatitudinem, etiamsi in via explicitam fidem Christi non fuerit consecutus. Consequentia clara est, quia baptismus remittit omnem culpam et pœnam, et ita aperit januam regni cœlorum sine ullo impedimento. Antecedens vero manifestum videtur, quia casus non solum speculative, sed etiam practice est possibilis; neque enim existimo posse cum probabilitate negari in eo casu baptizandum esse catechumenum.

17. *Quorundam responsio.* — *Retorquetur.* — Dicunt aliqui baptizandum quidem esse, non quia per se et juxta ipsius rei veritatem ita faciendum esset, sed quia nostra opinio est probabilis, et in favorem animæ sequenda in praxi in articulo necessitatis. Sed imprimis hoc satis est ut vera sit assertio, scilicet in aliquo casu posse aliquem pervenire ad gloriam, qui in via non habuit actualem fidem explicitam Christi, et inde etiam infertur hoc medium non esse semper in re necessarium; quia si tale esset, propter nullam opinionem fieri posset ut sine illo ultima salus obtineretur; et deinde hinc sumitur magnum indicium talem fuisse Christi institutionem, quia hæc est magis favorabilis saluti animarum, et melius hoc modo provisum est omnibus necessitatibus humanis, salva alicujus fidei necessitate in re ipsa. De-

nique non tantum propter opinionem, sed in re ipsa et simpliciter verum est, in illo casu dandum esse baptismum, quia supponimus catechumenum illum se ostendisse paratum ad recipiendum illum, et dispositum per credendi voluntatem cum aliqua pœnitentia, saltem attritione, et alioquin est in articulo necessitatis extremæ; ergo illi debetur baptismus, non solum ex charitate, sed etiam ex officio ministrorum Ecclesiæ.

18. *Tertia assertio bipartita.* — *Prima assertionis pars unde probanda.* — *Probatur secunda pars.* — Dico tertio: nihilominus dicendum est fidem explicitam Christi, per se loquendo, esse necessarium omnibus et singulis in statu legis evangelicæ, ad utramque salutem. Unde etiam dici potest medium necessarium, quamvis non semper in re, sed vel in re, vel in voto. Juxta hanc assertionem, sequor primam sententiam, si ipsa velit explicationem acceptare; imo hoc modo potest conciliari cum tertia; nam fortasse auctores ejus hunc modum dicendi et explicandi non recusarent. Prima ergo pars confirmari potest testimoniis adductis pro prima sententia, et præsertim quia Christus Dominus hunc ordinem præscripsit Apostolis: *Predicatum Evangelium, qui crediderit*, etc. Ergo statuit hanc fidem Evangelii ut viam per se necessariam ad justitiam, quod etiam significavit Paulus ad Rom. 10, cum dixit: *Quomodo audient sine predicante*; et in eodem capite Evangelium dicit *esse veritatem in salutem omni credenti*, et frequenter in illa epistola vocat legem evangelicam, *legem fidei*: imo ad Galat. 3, vocat *fidem*, utique propter explicitam fidem, quæ in illa per se necessaria est, ac propterea in capit. 2 ejusdem epistolæ, Christum (dicit) positum esse ut *fundamentum hujus Ecclesiæ*, quia oportet illi per fidem conjungi. Et alia multa dicuntur in Scriptura, præsertim in testamento novo, quæ hanc saltem necessitatem indicant. Secundo, hunc etiam ordinem justificationis significavit Concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 6, cum fidem redemptionis posuit inter dispositiones prævias ad justificationem. Tertio, hoc probant quæ supra, sect. 3, conclus. 4, ex Patribus adduximus. Et propterea Ambrosius, lib. 1 de Officiis, fidem Christi vocat *fundamentum justitiæ*. Augustinus autem, de Dono perseverantiæ, cap. 2, vocat *initium*; et alia similia habet de Spiritu et littera, cap. 15; et Hieronymus, ad Ephes. 1 et 3. Ratio denique a priori est institutio Christi; congruentia au-

tem maxima est, quia talis fides erat consentanea perfectioni hujus status, in quo fides Christi omnibus explicitè prædicatur: unde etiam erat conveniens ad majorem ipsius Christi gloriam, et ad excitandam dilectionem et gratitudinem hominum erga ipsum. Denique erat necessaria, ut homines fiant membra Ecclesiæ actu, et in re ipsa, prout ab ipso Christo fuit speciali modo instituta. Altera vero pars probatur, quia id quod per se est necessarium ad justitiam, absolute dici potest medium necessarium, etiamsi in aliquo casu, in quo non potest tale medium in re ipsa applicari, per votum seu desiderium suppleatur.

19. *Objectio.* — *Solvitur.* — Objeicit aliqui, quod tunc necessitas illa non excedat necessitatem præcepti; sed hoc fortasse potest pertinere ad solum modum loquendi. Negatur tamen assumptum, quia hæc fides non tantum est necessaria eo modo, quo alia præcepta affirmativa quæ solum obligant in tempore necessitatis, aut præscripto per præceptum, et solum (ut ita dicam) propter honestatem actus præcepti; sed est necessaria per se propter ipsam justificationem. Unde quando contigerit justificari hominem ante illum, tenetur postea, cum primum possit, explicitè credere, ut suppleat quod in justificatione defecit. Est optimum exemplum ex materia de pœnitentia; nam dolor formalis de peccatis commissis per se est medium necessarium ad consequendam remissionem peccatorum; et nihilominus si peccator, cum actuali consideratione Dei et naturali inconsideratione peccatorum, convertatur in Deum per amorem super omnia, statim consequitur remissionem peccatorum, quia in eo casu, cum per hominem non stat, sufficit dolor virtute et voto in amore contentus. Simili ergo modo in præsentia, fides explicita virtute contenta in implicita, et in voto voluntatis implendi omnia necessaria, satis erit in casu necessitatis, et illo non obstante talis fides simpliciter erit medium necessarium. Ratio autem est supra tacta, quia quando medium est quasi de intrinseca ratione justificationis, tunc ejus necessitas est in re ipsa; quando vero est additum ex institutione, tunc necessitas medii intelligenda est in re, vel in voto. Hæc autem fides explicita est nunc necessaria ex peculiari institutione; ergo recte intelligitur ut per se necessaria sit in re, in casu vero necessitatis sufficiat in voto.

20. *Confirmatur eadem secunda pars assertionis.* — Atque hinc tandem confirmari hoc

potest ex æquiparatione inter hanc fidem et baptismum. Nam utriusque necessitas est ex institutione; ergo sicut in baptismo intelligitur in re vel in voto, ita etiam in fide explicita debet intelligi. Unde etiam optime confirmatur assertio: nam hæc fides explicita est dispositio per se necessaria ad receptionem baptismi, ut constat ex usu Ecclesiæ, et Concilio Brachar. II, et ex multis decretis de consecratione, dist. 4, cap. *Ante baptismum*, et sequent. Ergo, sicut baptismus est necessarius, saltem in voto, ita etiam hæc fides. Et potest tandem hæc æquiparatio confirmari ex difficili loco Augustini, libro 1 ad Simplicianum, quæst. 2, circa principium, ubi sic ait: *In quibusdam tanta est gratia fidei, quantum sufficit ad obtinendum regnum celorum, sicut in catechumeno, sicut in Cornelio antequam sacramentorum participatione incorporaretur Ecclesiæ; in quibusdam autem tanta est, ut jam corpori Christi, et sancto Dei templo deputentur*; et infra: *Non solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam*. Ex quo loco aliqui confirmare voluerunt sententiam Cæli, sed non recte, cum Augustinus et de catechumeno, et de baptismo loquatur. Auctor vero libri de Ecclesiasticis dogmatibus, c. 74, ex illo loco Augustini asseruit catechumenum, quantumvis bonis moribus præditum, si moriatur absque baptismo in re suscepto, non consecutum vitam æternam. Est tamen sententia omnino falsa, et contra sensum Ecclesiæ, et Augustino non imponenda. Alii de fide mortua locum illum interpretantur, sed non recte, tum quia catechumenus habere potest non tantum fidem mortuam, sed etiam vivam, ut clare sentit Concilium Tridentinum, sess. 6, c. 7; tum etiam quia licet de Cornelio dubitari possit, utrum habuerit fidem vivam antequam audiret prædicationem Petri, dubitari nihilominus non potest quin illam habuerit ante receptionem baptismi; nam antea descendit visibiliter Spiritus Sanctus in ipsum, Actorum 11; imo etiam jam tunc habebat fidem explicitam. Dico ergo Augustinum loqui de quacumque fide viva obtenta ante baptismum, dicit tamen eam non sufficere ad vitam æternam, propter necessitatem baptismi. Unde intelligendus est per se, et quando baptismus obtineri potest: idem ergo iudicium est de fide explicita.

21. *Fit satis fundamentis positus in num. 6.* — Ex his facile ad fundamenta aliarum opinionum, quatenus nostræ obstare possunt,

respondebitur; testimonia enim Scripturæ, quæ adducit prima sententia, probant nostram tertiam assertionem. Ut autem magis constet non obstare primæ conclusioni, addi potest quædam ex illis testimoniis esse affirmativa, scilicet: *Per fidem Christi credimus salvari, Fide purificans corda eorum*, et similia. Alia sunt negativa, ut: *Non est aliud nomen datum hominibus, Qui non crediderit*, etc. Priora, per se ac præcise sumpta, non probant necessitatem, sed virtutem et efficaciam fidei; quatenus vero semper ad hunc effectum requiritur fides, satis indicatur ejus necessitas. Illa tamen non semper tribuitur modo fidei explicitæ, sed simpliciter fidei Christi. Magis ergo illam suadent alia testimonia, quæ includunt negationem; attamen illa etiam subdistinguenda sunt. Nam quædam loquuntur supposita prædicatione fidei, respectu illorum qui eam audierunt, ut cum Christus dixit: *Prædicatæ Evangelium*, etc., et postea subdit: *Qui non crediderit*, aperte loquitur de non credente post auditum Evangelium; ac proinde non loquitur de carentia fidei explicitæ mere negativa (ut sic dicam), sed privativa, et culpabilis, propter quam, qui illam habet, semper damnatur, sicut dixit Christus, Joan. 3: *Qui incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super ipsum*: et ita hæc testimonia solum probant fidem explicitam Christi esse in re ipsa necessariam his qui habuerunt auditum ejus. Alia vero testimonia, etiam negativa, simpliciter loquuntur de omnibus, et ex his quædam loquuntur de ipsomet Christo, probantque necessitatem et virtutem redemptionis ejus respectu omnium, ut est illud: *Non est aliud nomen datum hominibus*, etc. Alia vero loquuntur de necessitate unionis ad ipsum per fidem, et hæc, quoad substantiam fidei, probant absolutam necessitatem, et in re ipsa; quoad modum autem explicitæ fidei, probant necessitatem per se, ac proinde in re vel in voto.

22. *Ad alia fundamenta in num. 7.* — *Symbolum Athanasii quomodo credendum.* — *Ad rationes in n. 8.* — Extra Ecclesiam non est salus, *quomodo intelligendum.* — Ad Concilium Tridentinum certum est in illo cap. 7 describere communem et ordinarium modum justificationis, non tamen postulare omnia quæ dicit, tanquam simpliciter necessaria, præsertim in re ipsa, quæ est communis et vulgaris interpretatio. Minus autem probant verba adducta ex symbolo Athanasii; nam sine dubio multo magis explicitè proponitur

fides Trinitatis et Incarnationis in illo Symbolo, quam sit omnibus ad salutem necessarium. Intelligenda sunt ergo illa verba cum partitione accommodata; nam Ecclesiæ, et pastoribus, ac doctoribus ejus necessaria est fides adeo explicita; aliis etiam omnibus necessarium est, ut nihil eorum discredant; positive autem credendo sufficit simpliciter ea tenere explicitè, quæ ad suum statum pertinent, reliqua autem implicitè, in fide Ecclesiæ. Ad loca Patrum et congruentias satis ex dictis responsum est. Quod vero tandem additur, quia *extra Ecclesiam non est salus*, aliqui, ut videre licet in Cano, de Locis, capite 3, dicunt propositionem illam intelligendam esse de generali Ecclesia, prout fuit semper, et non de sola Ecclesia, prout specialiter est a Christo instituta; sed non placet responsio, tum quia Ecclesia semper est una; tum etiam quia Concilia revera loquuntur de hac Ecclesia Christi, et de illa oportet in aliquo sensu verificari, quod extra illam nemo salvatur. Melius ergo respondendum juxta distinctionem datam de necessitate in re vel in voto; ita enim nemo salvari potest, nisi hanc Christi Ecclesiam vel in re, vel in voto saltem et desiderio ingrediatur. Ita respondet in simili Bellarminus, lib. 3 de Ecclesia, c. 3. Estque manifestum, quia nullus est in re ipsa intra hanc Ecclesiam, nisi baptizatus sit, et tamen salvari potest, quia sicut illi sufficit votum baptismi, ita etiam votum ingrediendi Ecclesiam; idem ergo nos dicimus de quocumque fidei vere pœnitente, qui baptizatus non sit, sive pervenerit ad fidem explicitam Christi, sive tantum ad implicitam; nam per illam habere potest votum saltem implicitum, quod satis est respectu baptismi, ut D. Thomas in locis supra allegatis docet.

23. *Ad fundamentum secundæ sententiæ in n. 9.* — Ad fundamentum alterius sententiæ, quod præcipue sumebatur ex facto Cornelii, respondemus in primis: si vera esset aliquorum sententia, dicentium Cornelium non fuisse justificatum, priusquam audiret prædicationem Petri, quam Augustinus et Chrysostomus in locis supra citatis insinuant, juxta illam ruere fundamentum, quia ex illo facto non probatur, quod fuerit Cornelius justificatus per fidem implicitam Christi; nihilominus tamen ut in lib. 1 de Gratia, cap. 4, a num. 9, latius dixi, probabilius est Cornelium fuisse justum, quando accepit revelationem ut nuncium ad Petrum mitteret;

id enim non obscure colligitur ex textu, et est communior sententia Patrum. Quo posito, respondemus non ideo Petrum fuisse missum ad Cornelium, quia cum illa fide et justitia quam jam habebat, nullo modo salvari potuisset, sed imprimis quia illa fides erat per se loquendo jam necessaria, et ut baptizari posset, non tantum voto, sed re ipsa, ut est per se loquendo necessarium, sicut supra diximus circa testimonium Augustini. Deinde, quanquam non esset tanta necessitas, certe propter magnam utilitatem et sanetitatis augmentum, et ut fieret capax aliorum sacramentorum, merito illi fieri poterat tantum beneficium. Ac denique adverte illam revelationem non fuisse factam Petro principaliter propter Cornelium, sed propter totam gentilitatem. Advenerat enim jam tempus a Deo definitum, ut gentes ad Ecclesiam Christi publice vocarentur, quod antea factum non erat; voluit autem Deus ut illa prædicatione inciperet a quodam homine justo, et in quo sibi bene placuerat; illum enim elegerat ut esset quasi primitiæ gentium post Christi mortem.

24. *Ad conjecturam ibid.* — *Fides explicita Christi etiam post mortem per se non requirebatur ante illius adventum.* — Ad congruentiam quam ex lege veteri illa opinio sumebat, respondeo parvi esse momenti, alioqui simili modo probari posset infantes, qui nunc moriuntur cum solo baptismo, detinendos esse aliquo tempore ante ingressum gloriæ, ut prius explicitè in Christum credant, quia etiam lege naturæ vel scripta nullus infans in gratia et justitia defunctus vidit Deum, priusquam speraret in limbo, et consequenter crederet etiam in Christum. Dico ergo fidem, quæ tunc post mortem durabat et exercebatur, vel etiam agebatur quoad actum, non fuisse per se et ob necessitatem fidei, sed quasi consecutione quadam ob imperfectionem illius status, in quo nondum fuerat janua regni aperta per Christi mortem. Illa vero imperfectio jam nunc cessavit, et ideo fides alterius vitæ per se necessaria non est, sed per accidens solum ob impedimentum, propter quod etiam nunc pauci sunt adulti, qui post mortem fidem non exerceant in aliquo tempore, nimirum in purgatorio, quia habent personale impedimentum, ut non possint statim in cælum evolare. Et ex hac parte multum verisimile est, nullum adultum habentem solam fidem implicitam Christi transire immediate ab statu hujus vitæ ad statum gloriæ, quia vix fieri po-

test ut cum tam parva fide homo discedat omnino mundus ab omni culpa veniali, et ab omni reatu pœnæ; detinebitur ergo in purgatorio, et ibi habere poterit fidem explicitam Christi. Hoc autem non est per se ob necessitatem, sed ob impedimentum. Unde si contingat (quod non repugnat) aliquem sic credentem sine tali impedimento mori, ultimam salutem statim consequitur.

25. *Quomodo fides explicita Trinitatis sit necessaria ad salutem.* — Ultimo ex dictis colligitur resolutio similis quæstionis de fide explicita Trinitatis. Nam in illa eadem sunt opinioniones, eademque rationes dubitandi, et ita nostra etiam resolutio eadem est; namque, per se loquendo, hæc fides explicita necessaria est, ut docet D. Thomas, in dicta quæst. 2, art. 8. Et probatur sufficienter ex Matthæi 28: *Predicite Evangelium, etc., baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Eam enim fidem principaliter voluit nos explicite profiteri. Unde etiam recte colligitur tam necessariam esse hanc fidem quam baptismum; est enim baptismus professio hujus fidei: nemo autem potest per proprium actum recte profiteri exterius fidem, quam non tenet interius. Accedit, quod non potest haberi fides explicita Christi sine fine explicita Trinitatis, quia oportet credere Christum esse secundam Trinitatis personam; et ideo ipsemet Dominus hæc duo conjunxit, cum dixit: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum, et quem misisti, etc.* Unde Cyrillus, lib. 11 in Joan., capite decimo sexto, inquit: *Non enim aliter recte Pater agnoscitur, nisi Filius cognoscatur; neque ergo Filius absque cognitione Patris, neque uterque absque cognitione Spiritus Sancti cognoscitur; eadem enim est ratio de illo, quia perfecta unitus relati notitia non habetur sine cognitione correlativi; hæc ergo Dei unitas in Trinitate intelligitur; ex quo infertur hanc fidem esse necessariam, et in ea distinguuntur Christianos ab antiquis fidelibus. Ratio autem est quam tetigit D. Thomas, quia Deus est principale, ac per se objectum fidei, et ideo in hoc perfecto statu gratiæ maxime requiritur fides explicita in mysteriis ad ipsum Deum, ut Deus est, pertinentibus. Nihilominus consequenter dicendum est hanc necessitatem non esse tam rigorosam, ut in re ipsa semper illa fides exigatur; nam in aliquo casu potest votum ejus sufficere cum fide implicita, quod eodem modo intelligendum est et probandum est, sicut de fide Christi diximus.*

DISPUTATIO XIII.

DE PRÆCEPTO INTERIORIS FIDEI.

Actus fidei interior et exterior. — Diximus de necessitate medii: dicendum sequitur de necessitate præcepti, prout cadit in actum fidei. Est autem duplex actus fidei, scilicet interior, qui partim est in intellectu, et est assensus rerum fidei; partim in voluntate, et est voluntas credendi. Alter actus est exterior, in confessione fidei consistens, et de utroque dicit Paulus ad Roman. 10: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* In præsentem ergo disputationem dicemus de præcepto fidei, prout ad internum actum pertinet; in sequenti vero, prout ad exteriorem spectat, et consequenter dicemus de vitiiis et peccatis quæ contra hæc præcepta committuntur.

SECTIO I.

Utrum sit datum aliquod præceptum de actu interiori fidei, et quo jure datum sit.

1. *Pro parte negante prima dubitandi ratio binembris.* — *Secundum membrum quoad jus naturale impugnatur.* — *Impugnatur deinde quoad jus supernaturale, tum ex Cajetano.* — *Tum ratione difficili.* — Ratio dubitandi est, quia vel hoc præceptum est juris ecclesiastici aut divini: neutrum autem videtur dici posse. Non quidem primum, quia præcepta ecclesiastica non dantur de actibus mere internis, quia sicut illi actus non subsunt cognitioni humanæ, ita neque subjiciuntur humanis legibus. Nec etiam secundum, quia vel tale præceptum esset juris divini naturalis, vel supernaturalis: neutrum autem dici posse videtur. Probatur prima pars, quia actus fidei est supernaturalis: jus autem naturale non potest præcipere quæ supernaturalia sunt, quia sunt altioris ordinis; item quia supernaturalia non percipiuntur cognitione naturali; jus autem naturale vel nihil est aliud nisi cognitio ipsa naturalis, vel non nisi per illam nobis proponitur: non potest ergo præceptum esse juris naturalis. Neque etiam supernaturalis, primo, quia, ut objicit Cajetanus 2. 2, quæst. 10, art. 1, fides pertinet ad conditionem quamdam superantem naturam hominis, et dignitatem ac statum ejus; ergo non potest illi præcipi, sicut, inquit, non potest rex præcipere communi et vulgari civi ea, quæ sunt propria status nobilium; ita ergo non potest homini

præcipi ut ascendat ultra gradum et statum humanæ naturæ, neque ut illos actus exerceat, qui ad statum naturalem ejus non pertinent. Secundo, etiam difficilius, quia omne præceptum imponitur illi qui potest illud cognoscere priusquam præcepto obligetur, quia non obligatur nisi media cognitione; præceptum autem fidei tale est, ut non possit cognosci priusquam obliget; imo neque priusquam exerceatur, quia non potest cognosci nisi per ipsam fidem; ergo nunquam potest incipere obligare, quia deberet obligare hominem nondum credentem, quod videtur impossibile ob rationem factam.

2. *Prima assertio.* — Nihilominus dicendum est primo, datum esse hominibus aliquod præceptum obligans ad interiorem fidem. Hæc assertio communis est Thomistarum, et certa secundum fidem: habetur expressa 1 Joann. 3: *Hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus.* Deinde colligitur ex quadam certa regula, quod omnia quæ in Scriptura proponuntur sub comminatione æternæ damnationis, posita sunt sub rigoroso præcepto, sicut Paulus, post multa quæ dixerat ad Galat. 5, subjunxit: *Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt;* et sicut Christus dixit Joann. 6: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, etc., non habebitis vitam in vobis:* nam inde optime colligitur præceptum; et ratio est, quia nemo damnatur nisi propter peccatum; omne autem peccatum est contra præceptum, juxta definitionem suam; at vero fides exigitur in Scriptura sub tali comminatione, Matth. ultim.: *Qui non crediderit, condemnabitur;* Paul. ad Hebr. 2: *Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem?* et cap. 10: *Justus ex fide vivit; quod si subtraxerit se, non placebit animæ mee.* Est ergo fides sub præcepto rigorose obligante sub reatu æternæ damnationis. Et hoc modo dixit Cyrillus Hierosolymitanus, catechesi 5: *Cave ne ob inscitiam pereas,* ubi loquebatur de fide symboli; et similiter Irenæus, lib. 3 contra Hæreses, cap. 21: *Ignorantes, inquit, eum qui ex virgine est, privantur munere ejus, quod est vita æterna.* Et similia videri possunt in Gregor., lib. 1 Regum, cap. 16, et lib. 7 Epistolarum, epistola 47; et in Augustino et aliis, superiori disputatione allegatis; hæc enim assertio etiam sequitur ex ibi dictis; nam ea quæ sunt media necessaria ad salutem, si consistant in actu libero et humano, etiam sunt sub præcepto, quia, ut ibi dixi, vel ipsa necessitas medii critur ex præcepto,

vel illud secum adducit, quia maxime præcipiuntur illa quæ ad salutem necessaria sunt; nam hoc præcipue pertinet ad bonam et prudentem gubernationem; Deus enim præcipue intendit salutem hominum; ergo maxime etiam præcipit quod ad illam consequendam necessarium est; cum ergo fides sit necessaria ad salutem, manifestum est de illa datum esse præceptum, cum ipsa in actu humano et libero posita sit.

3. *Secunda assertio: quale sit hoc præceptum fidei internæ.* — *Jus naturale dupliciter usurpatur.* — Dico secundo: hoc præceptum, secundum substantiam suam juris divini, est aliquo modo naturalis, et aliquo modo supernaturalis. De priori parte assertionis nulla est difficultas, tum propter rationem in principio factam, quia hoc præceptum est de actu maxime interno; tum etiam quia est de actu supernaturali, et de fundamento supernaturali justitiæ, ad quam solus Deus poterat hominem obligare: illud autem præceptum dicitur esse divini juris, quod Deum ipsum habet auctorem immediatum et proximum. Ut autem altera pars intelligatur, sciendum imprimis est, jus naturale duobus modis dici posse. Uno modo, per ordinem ad rationalem naturam pure sumptam, id est, ut tendentem in naturalem finem, et dictantem per solum lumen naturalis rationis. Alio modo dicitur jus naturale per connaturalitatem ad gratiam, seu ad supernaturalem finem, ad quem homo elevatus et ordinatus est, quomodo dicuntur homines gentiles potuisse salvari in lege naturæ, non quia per solam rationem naturalem salvari possent, sed quia tunc non habebant præcepta divina, nisi connaturalia vel naturæ, vel gratiæ, ut latius in materia de legibus tractatur.

4. *Quæ cognitio Dei sit in præcepto.* — Secundum observandum est, aliud esse loqui de cognitione Dei, aut rerum agendarum ab homine recte et honeste, aliud vero esse loqui de cognitione per fidem: utrumque enim cadit sub obligationem aliquo modo naturalem, sed non ejusdem rationis. Unde si loquamur absolute de cognitione, quæ per scientiam vel aliquam fidem humanam et prudentem haberi potest, lex pure naturalis consistens in dictamine rationis fundato in solo naturali lumine obligat ad habendam et procurandam veram Dei cognitionem. Primo, quia est ultimus finis in quem non potest tendere convenienter, nisi illam cognoscat. Secundo, quia lex naturalis obligat ad diligendum Deum, et sicut